

КОРУПЦІЯ ЯК ПОЛІТИКО-РИЗИКОГЕННИЙ ФЕНОМЕН: СУТНІСТЬ І ОЦІНКА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано сутність і вплив корупції на різні сфери суспільного життя. Виокремлено чинники виникнення корупції як ризику для політичної системи. Розглянуто методи оцінки корупції як політичного ризику.

Ключові слова: корупція, політичний ризик, політична корупція, безпека держави.

Abstract

The essence and impact of corruption on different spheres of public life are analyzed. Corruption as a risk to the political system has been singled out. Methods for assessing corruption as a political risk are considered.

Keywords: corruption, political risk, political corruption, state security.

Сьогодні корупція справедливо вважається одним з головних деструктивних чинників, здатних зашкодити демократичному розвитку, суттєво зменшити надходження інвестицій у вітчизняну економіку і взагалі загальмувати процеси євроінтеграції України. Корупція є глобальною проблемою та загрозою для багатьох держав світу. Вона сповільнює економічне зростання, деформує конкуренцію, підриває довіру суспільства до політичної системи та державного управління. Крім того, в Україні є низка чинників, сприятливих для утворення корупції. Це військово-політичний чинник, економічна криза, високий рівень суспільного незадоволення, низький рівень життя населення, що актуалізують дослідження корупції, що спричиняє політичні ризики і втрати.

Тому науково виваженим є аналіз корупції як феномену, що є ризикогенним фактором для політичної, економічної і соціальної сфер. Звернемось до тлумачення поняття «політичний ризик». Це можуть бути дії національного уряду, які заважають веденню бізнесу; непередбачувані обставини, які виникають у політичному середовищі й набувають форми різноманітних обмежень; події, здатні творити несприятливі умови як для певних соціальних груп, так і для держави; вірогідність виникнення небажаних політичних наслідків і подій [1, с. 346-347].

Зосередимо нашу увагу на корупції в політиці, яка створює високі ризики для інтересів особи, суспільства, держави в цілому. Корупція (від лат. *Corruptere*) - термін, що зазвичай позначає використання посадовою особою своїх владних повноважень і довірених йому прав з метою особистої вигоди, що суперечить законодавству і моральним настановам [2, с. 66]. Існування корупції в різних державах у різній мірі визнається всіма науковцями, але її рівень і значення оцінюються не однаково. Найчастіше те, що сприймається як корупція в одній країні, не сприймається як така в іншій. Такий стан пояснюється як складністю цього феномену, так і множинністю його проявів.

Можна стверджувати, що корупція створює політичні ризики і власне сама є ризиком, завдає серйозної шкоди демократичному устрою суспільства. Погоджуємось із видатним державним діячем Едмундом Берком, що свобода не може існувати тривалий час у суспільстві, де процвітає корупція [3]. І хоча корупція не обов'язково призводить до краху демократії, але викликає її деградацію. Вочевидь, виникає ризик обмеження свободи слова, унеможливує появу впливової опозиції та проведення вільних виборів, що здатні похитнути їхню владу.

Політичний ризик від корупції проявляється, перш за все, у зниженні керованості суспільства і неможливості ефективного функціонування державного апарату. Йдеться як про економічні втрати державного бюджету, відповідно, до неможливості повноцінної реалізації функцій держави. До того ж, це призводить до деградації державного апарату внаслідок корупційної кадрової політики і зниження авторитету держави і державних службовців в очах громадян, створення їх негативного образу, що спричиняє соціально-політичні потрясіння (наприклад, «помаранчева революція»).

Досвід більшості держав світу демонструє, що традиційні спроби обмежити корупцію тільки жорсткими правоохоронними заходами не дають результатів. На думку фахівців, корупція

мотивується бажанням мати багатство і владу. Корупційна система є досить саморегульованою, тому обмін матеріальними ресурсами та політичними рішеннями наділяє її здатністю до самоорганізації і стійкого самозбереження [4, с. 148-154].

Аналізуючи корупцію як політичний ризик в масштабах суспільства, потрібно розуміти її економічну обумовленість і мотивацію. Оскільки головною рушійною силою тут є користь (матеріальні активи), а економічна діяльність має досить чіткі фінансово-матеріальні параметри доступні зовнішньому контролю, то є можливість застосування ефективних форм покарання за корупційні правопорушення (великі штрафи, конфіскація майна тощо).

Шкоду від корупції в економіці можна оцінити у втраті вартості економічних угод (збільшення вартості товарів і послуг), у політиці і праві – зменшення інвестиційної привабливості, зміні стратегії держави, навіть загрози національній безпеці держави тощо. Відповідно корупція як політичний ризик не дає розвинути правовій державі, адже великого значення має активне лобювання корупціонерами своїх інтересів за допомогою, наприклад, корумпованих депутатів Верховної Ради. Аналізуючи сутність і складові механізми виявлення ризиків від корупції у політичній системі важливо проаналізувати причини і фактори ризику; визначити функції і повноваження державних інституцій, вразливих до виникнення корупційних відносин; виокремлення переліку посад, які у своїй діяльності можуть бути пов'язані з корупційними схемами тощо.

Ризикогенність корупції для сучасної демократичної держави визначається тим, що вона має низку особливостей, що підвищують її небезпеку: інституціоналізація корупції – перетворення її у масове соціальне явище, яке стає елементом соціально-економічної системи (зростає із структурами влади); поєднання корупційної злочинності з організованою злочинністю; глобалізація корупційної діяльності; інтелектуалізація корупції, що виражається у створенні витончених схем скоєння злочинів і звільнення від відповідальності; вкорінення корупції у суспільні відносини, що породжує такі явища як екстремізм і тероризм; вплив корупційної злочинності на державну ідеологію, впроваджуючи в свідомість громадян різні ідеологічні схеми (думки про корупцію як норму і атрибут суспільства).

Однією з найважливіших умов обмеження корупції в Україні може стати підвищення авторитету влади, престижу державної служби через формування нової професійної етики та зменшення користі від корупції за допомогою механізмів прозорого прийняття рішень і підзвітність суспільству. Один із ризиків для суспільства розвитку корупції полягає у тому, що це може призвести до уповільнення євроінтеграції України та формування її негативного міжнародного іміджу [5].

Отже, вивчаючи корупцію як масштабний політичний ризик, потрібно: виявити (ідентифікувати) це явище; оцінити корупцію як ризик; розробити і реалізувати заходи для мінімізації такого ризику; контролювати вживання заходів з усунення ризиків від корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Государственная политика и управление. Учебник. В 2 ч. Часть 1. Концепции и проблемы государственной политики и управления / Под ред. Л.В. Сморгунова. Москва: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2006. 384 с.
2. Дмитрієв Ю. В. Основні засади механізму мінімізації корупційних ризиків в системі державного управління. *Fundamental and applied research in practice of leading scientific schools*. Volume 22, Number 4, 2017. Canada. С. 66–72.
3. A Letter to the Sheriffs of Bristol, on the Affairs of America, 1777. URL: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_colier/912/ (дата звернення 14.01.2020)
4. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г., Шиян А. А. Моделювання процесів у політико-комунікативному просторі : монографія Вінниця: ВНТУ, 2009. 207 с.
5. Денисюк С. Г., Корнієнко В. О. Імідж України у внутрішньо і геополітичних контекстах сучасності. *Studia Politologica Ucraino-Polona*. Вип. 4. Житомир-Київ-Краків: ФОП Євенок О.О., 2014. С. 93-100.

Дерун Віталіна Гарольдівна – викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, derun@vntu.edu

Науковий керівник: **Денисюк Світлана Георгіївна** – доктор політичних наук, професор, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Derun Vitalina H. – teacher of the Department of Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: derun@vntu.edu

Supervisor: **Svitlana H. Denysiuk** – Doctor of Politician science (Eng.), professor, professor of social and political sciences department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com